

הוסיף מים לא מבושלים בטשולנט בשבת, האם מותר באכילה

מבואר בחולין (טו), כתובות (גד) ובי"ק (נא) דהמבשל בשבת או שעשה אחת משאר מלאכות, קנסו חכמים שלא להנות ממלאכה זו. ונח רבי יהודה ורבי מאיר האם נאסר התבשיל (או הדבר שנעשה בו המלאכה) למבשל ולאחרים. [ועי"ש דמ"מ מותר ליהנות ממנה כמבואר בב"ק שם. וכן פסק הרמ"ב (סי שיח סי"ק ד)].

והנה ה**שו"ע** (סי שיח) נקט כדעת **הרי"ם** (שבת יז. ברי"ק) ו**הרמב"ם** (פי"ו הבי"ט) דפסקו כדעת רבינו אסור לו לעולם ולאחרים מותר למוצ"ש מיד, ובשו"ג אסור בו ביום גם לאחרים ולערב מותר גם לו מיד, ולא בעינן להמתין בכדי שיעשו א"כ המלאכה נעשית ע"י גוי דקל בעיניו למי אע"פ ויבוא לעשות כן פעם אחת כדי שיהיה מוכן לו במוצ"ש, אבל בדבר הנעשה ע"י ישראל לא חיי לזה, ועוד השיט"ה אלא שימרה לו. [ועי **בניאור הלכה** (סי רג על סע א ד"ה עד) שכת ע"פ רש"י (יח): דהא דיש להמתין בכדי שיעשו היינו כדי שלא יהנה ממלאכת שבת. ו**הרמב"ם** (פי"ג) נתן טעם כדי שלא ישכר כלום ולא יבא להקל פעם אחרת].

אבל דעת **הגר"א** (שם סי"ק א) לפסוק **כתו"ש** (חולין דף טו. ד"ה מור) שנקטו כר"מ דבמזיד אסור בין לו בין לאחרים עד מוצ"ש ובשו"ג מותר גם לו מיד. (הכרעת **המ"ב** (סי"ק ב) דבמקום הצורך יש לטמון ע"י בישול בשו"ג. ודעת **הגרש"א זצ"ל** (ש"ש פס"י הגה קסט) דמשמע מהמ"ב דדוקא בשו"ג יש לטמון על שיטת התוס' אבל במזיד אסור, ע"כ. ומי"מ בבישול דרבנן כתב **בשעה"צ** (סי שלט אות כד) דודאי יש להקל כדברי הגר"א. [**נב"מ** (סי שיח סי"ק יח) כת לענין בישול בתולדות חמה בשבת דאפשר לדאחר שבת מותר אף למבשל עצמו. ועי עוד **בניאור הלכה** (סי שיח ד"ה המבשל). וע **בניאור הלכה** כמי שי"ח (על סע א ד"ה אחת) בשם החי"א דקנסו דוקא בדבר שנעשה מעשה גוף הדבר שנשתנה מכמותו שהיה כמבשל ואינו, אבל המוציא מרשות לרשות שלא נשתנה הדבר מכמותו שהיה, אם בשו"ג מותר אפילו לו ואפילו בו ביום, ואם במזיד אסור אפי לאחרים ע"י מו"ש מיד, ומי"מ של להחמיר בכל איסורי תורה כמו מבשל, עכ"ל. אבל **בניאור הלכה** בסי תנ"ד (על סע ד ד"ה ולענין) כתב לענין מי שעבר והוציא מצה מרה"י לרה"ה שחלל פסח בשבת דיוצא בה יד"ח וגם יבדך עליו לפי שהוא עבר בעירה ולא המצה גופא בעירתה].

ומי"מ אם התבשיל או הדבר שנעשה בו המלאכה שייך לאחרים, עי **במ"א** (סי רג סי"ק לה) שכתב דעבדים שמחזירין תבשילים צוננין בשבת, כיון שהיה הישראל רוצה בכך כשהשקדירות נאחרו לגמרי לא היו מניחין לחמם אותן כלל, כשעושין העבדים לאו כל כמיניהו לאסור על כרחינהו. וכן פסק **המ"ב** (סי"ק צו) (אחר שהצטנן המאכל, עי"ש).

[ולענין קנס במועש יו"ט. עי **בש"ע** (סי תקכ"ו סע כט) דאפי אם עבר במזיד ובשל על צורך יו"ט מותר באכילה. ועי **בניאור הלכה** (שם ד"ה אם עבר) שפסק בזה להחיר דוקא שאינו לו מאכלים אחרים. ועי **במ"א** (סי תקכ"ו סע א) שכת דאם העביר את כלי"ה בדיעבד לא קנסינן. ועי עוד **בש"ע** (פי"ג הגה ט) **ביו"ט שני כהלכתו** (סי יושבה ב) **שהגרש"א זצ"ל** יצא חלק בין מלאכות דאו דקנסו למלאכות דרבנן. ועי עוד שם (פס"ה הגה מז), ואכמ"ל. ולענין חוה"מ כת **המ"א** (סי תקלה ס"ב א) דלפי השיטות דמלאכות חוה"מ מהי"ת קנסינן (ו היכי קיי"ל בזה עי בגליון ז). ו**בש"ע** (ח"ו סי טח) כת דאם מקום להקל בזה. ו**הגרש"א זצ"ל** (ש"ש פס"י א) נשאר בצ"ע בזה].

והעודא הוה באישה אחת ר"ש שנעצמו של השבת מצאה שהטשולנט ומתוך כבלול ובהלה שלא היא מאכל לצורך סעודת שבת הוסיפה מים שאינם מבושלים. ויש לדון האם התבשיל נאסר, דהרי אפי אם נימא שהמים שנתבשלו אסורים מחמת מעשה שבת מ"מ עתה הם תערובות ושמהם בטלים.

והנה מאכל שראוי ללא בישול ובשלוהו בשבת, נחלקו הפוסקים אם יש בו משום איסור בישול דאו דעת **הרדב"י** (ח"א סי רג מובא בברכ"י סי שיח אות ג) דדבר הנאכל כמו שהוא חי אין בו או איסור בישול רק מדרבנן. וכי"כ **הרע"א** (סי רנד על סע ד) ע"פ **הרמב"ם**. אולם דעת **הרמב"ן** (ע"י עד: ד"ה ואע"פ שריב) דאיכא איסור בישול מהי"ת אף בכ"ה. וכן פסק **במ"ב** (סי שיח שעה"צ אות קד) ועי בזה בגליון ק"ה. אלא דלענין מים אע"פ שראויים הם אף ללא בישול מ"מ כתב **השער הציון** (צ"ע אות קד) שבה האיסור הוא מדאו לכוי"ע. ולפי"ו יוצא דהתוספת מים בתבשיל איכא משום מלאכה דאו נאסר. [אולם **בדברי יצ"ב** (איו"ח סי קנ) תמה על דברי השעה"צ].

אלא דאכתי יש לדון האם בני"ד האשה נחשבת כשווגת או כמזידה, כיון שלא עברה אלא מתוך בהלה. והעירוני דיש להביא ראיה דבכ"ה"ג בכלל מזהים היא, מדברי **הט"י** (איו"ח סי שלד סי"ק א) שכת לבאר דבדי הסבורים דהתייר חכמים לטלטל מעות ודברים המוקצים כדי להציל מפני הדליקה ד"מאחר שהוא בהול הרבה על ממונו ודבר **במזיד"י**. ועי **ב"ערה"ה** (י"י"ד סי קפה סוף אות כט) שכתב לגבי איסור כרת "ונראה דאף אם מפני הבהלה לא התבונן מ"מ קרבן לא שייך דבדי בגדר שווג כיון דת"ח הוא".

אולם מסתבר דכל מקרה לגופו, ד"ל לענין ממונו כיון שבהול להצילו אפילו במזיד עובר, וכן בהא דהערה"ש דתקיף יצרו טובא, משא"כ בני"ד ד"ל מחמת הבהלול ולא תקיף יצריה לעבור על איסור כלל כשווגת דינינן לה. ושור"י בשם **הגר"ח"ק שליט"א** דמי שעשה איסור בתוך בהלה קרוב לאונס הוא. ועי **בעלינו לשבח** (ויקרא תשובה ל). ו**הגר"ע איוברגא שליט"א** א"ל דבני"ד שהוסיפה מחמת בהלה מסתבר דשווגת היא, ודו"ק.

מעשה י"ל דהמים שהבשלו נאסרו מחמת מעשה שבת כדין המבשל בשבת בשו"ג. ואף אם התבשיל הנאסר התערב בהיתר דעת **הפמ"ג** (סי שיח א"י סס"ק א) ו**האמרי יוסף** דלכמן דאינו בטל אלא **בששים**. אולם **הכת"ס** (איו"ח סי"ג ס"ד) דחה דבריו דלעולם סגי **בחד בתרי**, כמו בחמץ אחר הפסח דס"ל לרוב ככל ראשונים דסגי חד בתרי, משום דס"ל דסגי לקונוטו ולא דאסור לו עד שיהיה מעורב בתרי, הי"נ במבשל דסגי בקנס זה, ואפי דלאוסורים שם י"ל דידודו הכא, עי"ש. ועי **במ"ב** (ססי שיח שעה"צ אות קמב) שפסק **הפמ"ג**.

אלא דמ"מ בשבת עצמה לא מהני ביטול, כיון דדבר הנאסר מחמת מעשה שבת בכלל דבר שיש לו מתירין הוא, דקיי"ל דאינו בטל אפי באלף וכמו שאמרו חז"ל **בביצה** (ג). ואע"פ שדעת **תוס'** (ב"צה לח. ד"ה ובטל) ועוד ראשונים, והכי קיי"ל בסנימן קי"ב דדש"י"מ אינו בטל דוקא בתערובת מין במינו, מ"מ בני"ד כיון שהמים באים לתקן המאכל י"ל דבכלל מין במינו הוא, וכמו שפסק **הרמ"א** (סי קט סע א) וביארו **ב"י** (סי"ק א) דכל דבר שצריך ל"ש ד' כנונים ומלח בעיסה היו מין במינו. וכן מוכח מדברי **הש"ך** (סי"ק ה). ודלא **קמ"מ** (סי יבארו סי"ק ב) שדייק **מהש"ע** (איו"ח סי סע א) כן משמע דאינו ניכר במראה אלא בטעם בטל **אע"פ שאל תתקן הקדירה** כגון מים ומלח בעיסה בטל. ועי פסק **המ"ב** (סי תק"ג ס"ט ס' ב) שכל שבא לתקן בכלל מין במינו. וכן מבואר בב"אור התקן דלקמן. [אלא דצ"ע בדברי המ"א גופא, שהרי **המ"א** (סי שיח סי"ק א) קט דטעמא בלא חזרתהו הוי מין במינו. ועי"כ צ"ל דהמ"א הגי"ל כתב כן אליבא דהשו"ע, ודחק].

והנה כתב **הרמ"א** (סי שיח סע ט) ע"פ השבולי הלקט אלא עבר ונתן בשבת מלח, אפי בכלי ראשון אפי הוא על האש שנתבש איסורא, מותר המאכל הדלחל בטל ע"כ. ובאר **הט"י** (סי"ק טו) דלא הוי דשלימי אחר השבת, משום דכאן נתבשל קודם שנעשה האיסור דהא מילחא אינו מתבשל אלא כבישרא דתורא, (ולדעת הרמ"א אין לאסור מטעם דלטעמא עביד ולא בטיל כמו בשאור ותבלין, כיון שנסתמא נמלח ג"כ מע"ש אלא שלא נמלח כי"צ הו"ל זה וזה גורם ומותר), ע"כ. וכן נקט **בניאור הלכה** (שם ד"ה ואם), אלא דעי"ש שכתב דאם עבר ונתן תבלין בכלי ראשון בשבת אף שנתן ג"כ קצת מע"ש יש לענין בדיעבד לענין התבשיל, דהא הוי דבר שיש לו מתירין, דבמלח התבשיל משום דנימוח מיד ואין מתבשל דמריכא בישולא ומתבטל לקונס שנתאסר משא"כ שא"כ בתבלין, ואפשר דגם בישול של מנתבטל קודם שנעשה ואינו בטל. ועי **במ"א** (סי שיח סי"ק א) דאף כשנעשה המלאכה במזיד אסור לו לעולם רב כמלח ובכלל דבר שיש לו מתירין הוא דנימוח בטל. ועי **בניאור הלכה** (סי שיח סי"ק א) דאף כשנעשה המלאכה במזיד אסור לו לעולם ולכ"כ מתירים, מ"מ כיון שלאחרים איכא מתירים במוצ"ש אפי בטל אף לדידה. אולם דעת **הח"ד** (י"י"ד סי קט) שדבר המותר לאחרים לאחר זמן אינו נחשב דבר שיש לו מתירים. ו**המ"ב** (סי שיח סי"ק ה) נראה שלא הכריע בזה וקצת משמע שנוטה להיתר שהרי כתב שהמ"א "נדחק" ליישב מהא דסי ק"ב, עי"ש. ו**בש"ע הלוי** (י"ח סי סב אות ד) צירף דעת החו"ד להתיירא, וכתב שהמ"ב הגי"ל לא הכריעו].

אלא דשור"י **בבארי יוסף** (ח"ב סי פד) שכתב שאשה ששפכה מעט מים לרוטב להשקט הרתיחה בשבת והיה ס, מותר התבשיל בשבת, דהרי בא לעולם ע"י תערובת (דהיינו דחל על המים דין איסור מיד כשמתערב ואינו ניכר) דגם בדיש"י"מ בטל, כמבואר **בתמ"א** (סי קב סע ד), ועוד, והא דכתב השבולי לקט להיתר בשם מלח משום דמלח צריך בישולא כבישרא דתורא ומשעה שנימוח כבר נבטל, ולא כתב להיתר משום דבא לעולם ע"י תערובות, לקי"מ דאף הוי ארינן דמלח נתבשל מיד כשהו"ם בתבשיל קודם שנימוח א"כ בשעה שנתל ונתחמם עדין האיסור ניכר ואיסור הניכר לא בטל וא"כ אחי"כ שנימוח לא הוי בא לעולם ע"י תערובות דהרי ניכר האיסור מקודם, ע"כ. ובדרך זה נקט **הגר"ש קלוגר זצ"ל** (ספר החיים סי שיח). ולפי"ו י"ל דבכ"ה"ג שרי אף לפי ספקו של

הביאור הלכה דשמא י"ל דעד כאן לא התקפא אלא בתבלין וניכר הוא משא"כ במים. ועי **במנחת יצחק** (ח"ב סי סט).

ושור"י **במנחת שלמה** (ח"א סי ה אות א) שנקט שפסקו של הביאור הלכה הל"ל לקולא, ועי"כ פסק דהמסעי"ב מים בשבת לתוך דוד של מים חמים או בתבשיל שרי, כיון שהאיסור נולד בתוך תערובת של היתר ולא היה ניכר קודם שנתערב, דהרי המים הנוספים מתערבים בתוך המים שהיו קודם עין טרם שהם מתחממים ומגיעים לשיעור שהי"ד סולדת בהם, והם מתבטלים **ברוב** כמבואר **בכת"ס** (שם), ע"כ. ועי"כ כשאיכא מין במינו ואינו מים אם אמרינן שכל אף מינו ושאינו מינו רבה עליו. ו עי עוד **בשבתות השבת** (פתיחה למלאכת מבשל ס"ב ד"ה אח"כ) ד כת דהסברא שהביא אמרי ישר דבנולד תערובות לכ"כ משום דש"ל"מ תלויה בחקירה אי הא דאמרין דדבר המעורב בתחלתו לא בטיל היינו כי חלות האיסור מעורב בתחלה, או דעצם הדבר בענין שיהא מעורב בתחלה, הי"נ בענין דש"ל"מ אליבא דידן תלוי בחקירה הגי"ל ומדנקט מלח משמע דס"ל דעצם הדבר בענין שיהא מעורב בתחלה ממש ומים שמתבשל מיד ממש לא שייך דהוא חסומא ועוד דש"ל"מ ולא בטל].

ולמעשה יוצא התבשיל שהוסיפו ברובם עז מים שלא ישרף מותר להנות מלח בשבת, ואף בגוונא שהתבשיל התייבש לגמרי י"ל דהמאכל מותר כל דאיכא ששים ובשעת הדחק סגי ברוב נגד המים כיון שהמים באים למונעו שהתבשיל לא יתייבש עוד (ולא לתקן המלאכה) וא"כ הוי בכלל תערובת מין באינו מינו דבטל [ובל"א"ה עי **בהר צבי** (איו"ח סי ספא) שכתב דכל שבא לשמירה על המצב הקיים של המאכל שלא יתקלקל לא נחשב כהנאה לענין מעשה שבת]. אולם אם יש יין (לא במבשל) וכדו כדי לתקן נמי את האוכל, שוב הוי כמין במינו דאסור, אלא דאם מסיר הבשר אם איכא ביטול נגד הבלות בבשר, בשעת הדחק הבשר מותר (ולא היין) כיון שאינו אלא רק טעם, דהרי כבר פסק **המ"ב** (סי תק"ג סי"ק ה) דבמקום צורך כמניעת שמחת יו"ט וכדו נקטינן כדעת הסבורים דטעם ללא ממשות בטל אף בדיש"מ, ודו"ק.

מלומר משיב הרוח (דדינא הוא דצריך לחזור ולהתפלל כמבואר במבחר סי ק"ד ס"ה), ונזכר בתפילה שלחאריה (דאינו מוזכר בה שיהי הרוח), דאינו יכול להתפלל ב"ה משום ירו"ט, כיון שהיו יו"ט ואין מתפללים ודנה בשבת ויו"ט.

והנה בשו"ת **הר צבי** (ח"א סי ג"ח) כתב ששמע בשם **הגאון ר' חיים הלוי זצ"ל** על מי התפלל מנחה של ערב שבת ושנה ולא הזכיר על ומטר ונזכר בליל שבת, דבהא לכו"פ צריך להתפלל ערבית, ב"א ע"פ דבפתיחה ערבית לא יתקן מזה כלום, דחלק בין הזכרת יעלה ויבא שאינו בכלל מטבע הברכה, להזכרת ותן של שהיא ממטבע הברכה, ולכי שאינו מוזכר ותן של שהיא ממטבע הברכה דוברי הכל הוי כאילו לא התפלל כלל.

אולם **הגר"פ פראנק זצ"ל** כתב דג"ל איפכא דאם יעלה ויבא אפי בכלל מטבע הברכה, כ"ן ש"ו של דאינו ממטבע הברכה, שהרי ברכת כהן יעלה ויבא מקומה רב בברכת רצח, ואם פתח במזמיר חזור לרצח, משא"כ לענין הזכרת של ומטר דמצי לתקן בשמוע הפילה.

ובכן להוכיח דבריו אלו מדברי **המג"א** הזכיר דכתב על הלכה המבחר "וה"ה אם שכת ותן של ומטר", דס"ל דדינא דותן של שוה לדינא דיעלה ויבא הזכר במבחר, וצ"ח נמי לדברי **המש"ב** (דרכת "דאם שכת של ומטר לא משיב הרוח בשבת ור"ה מנחה או שכת שאל דבר המצריכו לחזור ולהתפלל לכו"פ יתפלל ערבית, כן דהא ירשה זה בתפילת השלמין". ומבואר דבריו דכל שאינו מרובה בתשלומין הדרין למח הראשונים אף בשבת ותן של ומטר, דלא כהר"ח).

וכתב דשוב מצאן בן בספר **הסד האמרי**, (ע"ה סי ט) ולכא וראה הדבא לא שייך דהאי תקנתא שנוכרה במבחר ס"ס ר"ח [ס"ג] שמשמיה דהגאונים, דאם התפלל שבת ולא הזכיר של שבת או שלא התפלל כלל ושמע מש"י"ן ברכה מעין שבע מראש ועד סוף יצא (וכתב **המש"ב** סי"ג ס"ה) דלכתחילה יש ליזהר לומר עם הש"י מילה בפילה מתחילה בברכה עד סוף בא"י מקלש השבת), דה"ל נימא דיצא ד"ל"ה התשלומין בברכת מעין ז של הש"י, וע"כ כן יצא לכו"פ.

דשאני התם דלטעמא דיוצא ע"י ברכת מעין שבע הוא משום דכיון התפילה ערבית רשות מקלינן בה, וכמבואר בב"ש. שם. משא"כ דלא למ"ד החייב להתפלל, להתפלל, תפילת השלמין חובה היא. וא"כ לא חז"ל לצאת ידי חובתה ע"י ברכת מעין שבע.

וכ"ל להדיא **בפמ"א** (משב"ז ס"ס ק"ב) דחידו או ש"י"ן שלא להתפלל מנחה, שהתפלל ערבית ב השניה שלמה מראשונה, דבראשונה אם לא הזכיר שבת סומך על ברכת מעין שבע כבסימן רס"ח הואיל ורשות, אבל השניה שלמין למנחה חובה ולא עולה לה ברכת מעין שבע. וכ"ל בס"ס קכ"ד [משב"ז] דמי ששכח מנחה בער"ש הראשונה תקנה לשמוע מש"י"ן כבסי רס"ח,

ושניה לא. וכ"כ **הגר"י קלוגר** (תה"ק דף שלפה סי ג"ג) דעבור התשלומין דאי לא מהני להתפלל עם הש"י"ן מעין ז, כיון התשלומין היו לטעם חובה.

(וגדולה מזו כתב שם דג"ל דבר חדש, דבכ"ה דבעי להתפלל השלמין למנחה אף תפילה ערבית הוי חובה, כדיון דחז"ל תקנו דהתשלומין הוי רק בזמן תפילה, ותיחלה תתפלל תפילה של עתה ואח"כ התשלומין, הרי עתה חייב להתפלל תפילה ערבית ע"מ להתפלל אח"כ בברכת מעין ז של הש"י). וכן נקט **הש"ת** (א"כ סי"ג ס"ד) דאם ערבית לא מצי לצאת ידי חובת מעין ז של הש"י).

וב**התה"ד** (סי ק"ט ס"ה י"ח) כתב דחלוף על הש"י"ן, ונקט כדיון התשלומין בזמן רשות אף התשלומין רשות, וצ"ח ל**ש"ת מהרי"ל** (סי ק"ה) דמבואר דאף התשלומין מנחה מהני לשמוע מהש"י.

וב**המ"ב** (איו"ח סי"ג ס"ה) כתב שאלה התפלל מנחה בע"ש וצריך להתפלל בו שבת, שבתהתפלל אחת אם יצא מפלה אחרת בשבתית אפי מנחת שמש ומנחת שבת בע"ש י"ח. והשיב - מה שכתבתי אם עולה שבתית מנח תשלומין לו שבת לפי דברי הגאונים לא דינבא במאי נסתפק דהוא היא.

איבא ד"ל דהמהר"ל ס"ל דדעת הגאונים אינה מפני תפילת ערבית רשות ובמ"ש תה"י, אלא מפני ס"ל דמעין ז מהני בתפילה שבת של שבת, ו"כ ס"ל דלדעתם מנח מעין ז מהני לתשלומין. אבל לדעת תה"י דטעם הגאונים הוא משום תפילת ערבית רשות, תו ל"ש למימך דיצא ידי חובת התשלומין במעין ז של הש"י).

ולדבריו נמצא בבניון דידן עליו לכיון לצאת ידי"ה התשלומין של מנחה בברכת מעין שבע של הש"י, ובהו מצי לצאת ידי"ה אף לדעת הראשונים החייב להתפלל ערבית ב.

[כתב ע"י הרב ש. פ. שליט"א]

פניני מוסר ענין שבת קדש - קבלת שבת (ד)

חירות במקדשת קבלת שבת ותוספת שבת - "וראי לאדם להתנות את עצמו בכל ערב שבת קדש להוסיף מחול על הקדוש בכל מה דאפשר, כמבואר בתקונים (תקין מח, וזה לשון:

"צריך אדם ששבת לשנות בבלבושין ובהדלקת הנרות ובמצאליים. וצריך להיות מוסף מחול על הקדוש, וכל המוסף - מוספין לו נפש ויורה בשבת, וכל הנורע - גורעין לו הדיא נפש ויורה..."

ותקנו מחולו כפי רס"א הדיא בשם הפוסקים שצריך להוסיף מחול על הקדוש שתי שעות. (וסוד ושרש הקדושה ח א)

- "עיקר התשובה על זו החירות, הוא שימת הלב על הלבא. ובאצת צריך להתרגל להחמיר בכניסת השבת, אף בקיום מעוה, כי זה מעו מאד שבישבול מעוה נכנסין למעב נלחץ וסוברין ויכולני עדיין לגמור קודם השבת. ובאצת ראי להחליט לפרוש אפי בקיום מעוה, ומוטב שהיה המכשול בביטול המעוה ממכשול של חילול שבת".

(אגרות חון א"ח ח"ג, קמט)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

העלון תרם בעילום שם
הצלחת התורם ומשפחתו

© **הערות ותורמות בטל 571-3932 02 - בין השעות 15:20 - 19:45**